EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

10. juuni 2004 *

Kohtuasjas C-168/02,

mille esemeks on Euroopa Kohtule vastavalt 3. juuni 1971. aasta protokollile kohtualluvust ja kohtuotsuste täitmist tsiviil- ja kaubandusasjades käsitleva 27. septembri 1968. aasta konventsiooni tõlgendamise kohta Euroopa Kohtus Oberster Gerichtshof'i (Austria) esitatud eelotsusetaotlus nimetatud kohtus pooleliolevas asjas järgmiste poolte vahel:

Rudolf Kronhofer

ja

Marianne Maier,

Christian Möller,

Wirich Hofius,

Zeki Karan,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

eespool viidatud 27. septembri 1968. aasta konventsiooni (EÜT 1972, L 299, lk 32) artikli 5 punkti 3, mida on muudetud 9. oktoobri 1978. aasta konventsiooniga Taani Kuningriigi, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi ühinemise kohta (EÜT L 304, lk 1 ja — muudetud tekst — lk 77), 25. oktoobri 1982. aasta konventsiooniga Kreeka Vabariigi ühinemise kohta (EÜT L 388, lk 1), 26. mai 1989. aasta konventsiooniga Hispaania Kuningriigi ja Portugali Vabariigi ühinemise kohta (EÜT L 285, lk 1) ning 29. novembri 1996. aasta konventsiooniga Austria Vabariigi, Soome Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi ühinemise kohta (EÜT 1997, C 15, lk 1), tõlgendamiseks,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees C. W. A. Timmermans, kohtunikud J. N. Cunha Rodrigues (ettekandja), J.-P. Puissochet, R. Schintgen ja N. Colneric,

kohtujurist: P. Léger,
kohtusekretär: kohtusekretäri asetäitja H. von Holstein,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

— R. Kronhofer, esindaja: *Rechtsanwalt* M. Brandauer,

— M. Maier, esindaja: *Rechtsanwältin* M. Scherbantie,

— Z. Karan, esindaja: *Rechtsanwalt* C. Ender,

— Austria valitsus, esindaja: C. Pesendorfer,

— Saksamaa valitsus, esindaja: R. Wagner,

— Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: K. Manji, keda abistas *barrister* T. Ward,

— Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: A.-M. Rouchaud ja W. Bogensberger,

arvestades kohtuistungi ettekannet,

olles 20. novembri 2003. aasta kohtuistungil ära kuulanud R. Kronhoferi, keda esindasid *Rechtsanwalt* M. Brandauer ja *Rechtsanwalt* R. Bickel, Z. Karani, keda esindas C. Ender, ja komisjoni, keda esindasid A.-M. Rouchaud ja W. Bogensberger, suulised märkused,

olles 15. jaanuari 2004. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Oberster Gerichtshof esitas 9. aprilli 2002. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 6. mail 2002, vastavalt 3. juuni 1971. aasta protokollile kohtualluvust ja kohtuotsuste täitmist tsiviil- ja kaubandusasjades käsitleva 27. septembri 1968. aasta konventsiooni tõlgendamise kohta Euroopa Kohtus (EÜT 1972, L 299, lk 32) eelotsuse küsimuse selle konventsiooni artikli 5 punkti 3, mida on muudetud 9. oktoobri 1978. aasta konventsiooniga Taani Kuningriigi, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi ühinemise kohta (EÜT L 304, lk 1 ja — muudetud tekst — lk 77), 25. oktoobri 1982. aasta konventsiooniga Kreeka Vabariigi ühinemise kohta (EÜT L 388, lk 1), 26. mai 1989. aasta konventsiooniga Hispaania Kuningriigi ja Portugali Vabariigi ühinemise kohta (EÜT L 285, lk 1) ja 29. novembri 1996. aasta konventsiooniga Austria Vabariigi, Soome Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi ühinemise kohta (EÜT 1997, C 15, lk 1, edaspidi „konventsioon"), tõlgendamiseks.

2 See küsimus tõusetus ühelt poolt R. Kronhoferi, kelle elukoht on Austrias, ja teiselt poolt M. Maieri, C. Mölleri, W. Hofiuse ning Z. Karani (edaspidi „põhikohtuasja kostjad"), kelle elukohad on Saksamaal, vahelises vaidluses seoses R. Kronhoferile lepinguvälise kahju hüvitamisega, mis tal olevat tekkinud põhikohtuasja kostjate õigusvastase käitumise tõttu samuti Saksamaal asuva äriühingu Protectas Vermögensverwaltungs GmbH (edaspidi „Protectas") teenistuses olevate ärijuhtide või investeerimiskonsultantidena.

Õiguslik raamistik

3 Konventsiooni artikli 2 esimene lõik sätestab:

„Isikute suhtes, kes ei ole selle riigi kodanikud, kus on nende alaline asukoht, kohaldatakse selle riigi kodanike kohta kehtivaid kohtualluvuse eeskirju."

4 Konventsiooni artikli 5 punkti 3 kohaselt:

„Isiku, kelle alaline asukoht on osalisriigis, võib teise osalisriigi kohtutesse kaevata:

[...]

3) lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahjustav sündmus on toimunud."

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

5 R. Kronhofer esitas põhikohtuasja kostjate vastu hagi Landesgericht Feldkirch'ile (Austria) hüvitise saamiseks varalise kahju eest, mis tal olevat tekkinud nende õigusvastase käitumise tõttu.

6 Põhikohtuasja kostjad olevat teda telefoni teel õhutanud sõlmima lepingut aktsiate müügioptsioonide kohta, ilma et teda oleks sellise tehingu riskidest hoiatatud. Seetõttu kandis R. Kronhofer 1997. aasta novembris ja detsembris Protectas'e investeerimiskontole Saksamaal üle 82 500 USA dollarit, mida seejärel kasutati Londoni börsil äärmiselt spekulatiivsete ostuoptsioonide võtmiseks. Selle operatsiooni tagajärjel kadus osa ülekantud summast ning R. Kronhofer sai tagasi vaid osa investeeritud kapitalist.

7 Landesgericht Feldkirch'i pädevus tuleneb konventsiooni artikli 5 punktist 3, kuna ta on selle paiga kohus, kus kahjustav sündmus on toimunud, milleks on käesoleval juhul R. Kronhoferi elukoht.

8 Hagi jäeti rahuldamata ja R. Kronhofer kaebas otsuse edasi Oberlandesgericht Innsbruck'ile (Austria), kes leidis, et tal puudub pädevus põhjusel, et elukohajärgne kohus ei ole selle „paiga [kohus], kus kahjustav sündmus on toimunud", kuna kahju tekitamise ega tagajärgede saabumise paigaks ei olnud Austria.

9 Selle peale esitati kassatsioonkaebus Oberster Gerichtshof'ile, kes leidis, et Euroopa Kohtus ei ole veel lahendanud küsimust, kas väljendit „koht, kus kahjustav sündmus on toimunud" tuleb tõlgendada nii laialt, et see hõlmaks ka kahju kannatanu elukohta ja tema vara peamist asukohta, juhul, kui puhtvaraline kahju puudutas kahju kannatanu teise osalisriiki investeeritud vara osa.

10 Leides, et poolelioleva vaidluse lahendamiseks on vaja konventsiooni tõlgendada, otsustas Oberster Gerichtshof menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [...] konventsiooni artikli 5 punkti 3 väljendit „koht, kus kahjustav sündmus on toimunud" tuleb tõlgendada nii, et varalise kahju puhul, mis on seotud kahju kannatanu vara paigutamisega, hõlmab see väljend samuti kohta, kus asub kahju kannatanu elukoht, kui vara paigutamine on toimunud teises ühenduse liikmesriigis?"

Eelotsuse küsimus

11 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib sisuliselt seda, kas konventsiooni artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et väljend „koht, kus kahjustav sündmus on toimunud" võiks tähendada hageja elukohta, kus on tema „vara peamine asukoht", ainuüksi asjaolu tõttu, et ta on seal kandnud varalist kahju vara osalise kaotamise tagajärjel teises konventsiooni osalisriigis.

12 Esmalt tuleb meenutada, et konventsiooni II jaotises sätestatud kohtualluvuse süsteem põhineb konventsiooni artikli 2 esimeses lõigus toodud põhimõttel, mille kohaselt kaevatakse isikud, kelle alaline asukoht on osalisriigis, hoolimata nende kodakondsusest selle osalisriigi kohtusse.

13 Konventsiooni II jaotise 2. jaos on toodud erandid kostja elukohajärgse kohtualluvuse põhimõttest, nähes ette teatava hulga erijuhtumeid, mille hulgas esineb ka konventsiooni artikli 5 punktis 3 sätestatud kohtualluvus.

14 Sätteid kohtualluvuse erijuhtumite kohta tuleb tõlgendada kitsalt ning tõlgendus ei tohi kaugemale minna konventsioonis otseselt ette nähtud juhtudest (vt Euroopa Kohtu 27. septembri 1988. aasta otsus kohtuasjas 189/87: Kalfelis, EKL 1988, lk 5565, punkt 19, ja 15. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas C-433/01: Blijdenstein, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, punkt 25).

15 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt põhineb konventsiooni artikli 5 punktis 3 toodud reegel iseäranis tihedal seosel kohtuvaidluse ja kostja elukohast erineva asukoha kohtute vahel, mis õigustab kõnesolevatele kohtutele kohtualluvuse andmist usaldusväärse õigusemõistmise ja menetluse otstarbekohase korralduse tagamiseks (vt muu hulgas Euroopa Kohtu 30. novembri 1976. aasta otsus kohtuasjas 21/76: Bier (tuntud kui „Mines de potasse d'Alsace"), EKL 1976, lk 1735, punkt 11, ja 1. oktoobri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-167/00: Henkel, EKL 2002, lk I-8111, punkt 46).

16 Euroopa Kohus on samuti otsustanud, et juhul kui koht, kus lepinguvälist vastutust kaasa tuua võiv tegu toime pandi, ja koht, kus saabus selle teo tagajärg, ei ole samad, siis konventsiooni artikli 5 punktis 3 esinevat väljendit „koht, kus kahjustav sündmus

on toimunud" tuleb mõista nii, et sellega peetakse üheaegselt silmas nii kohta, kus tegu tehti, kui ka kohta, kus saabus selle teo tagajärg, nii et hageja valiku kohaselt võib kostja vastu esitada hagi kas ühe või teise koha kohtusse (vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Mines de potasse d'Alsace, punktid 24 ja 25, ning Euroopa Kohtu 5. veebruari 2004. aasta otsus kohtuasjas C-18/02: DFDS Torline, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, punkt 40).

17 Eelotsusetaotlusest ilmneb, et Oberster Gerichtshof leiab, et põhikohtuasjas on nii kahju tekkimise koht kui ka kahju tekitanud teo toimepanemise koht Saksamaal. Käesolev asi olevat eriline seetõttu, et hageja poolt teises osalisriigis väidetavalt kantud varaline kahju olevat üheaegselt mõjutanud kogu tema vara.

18 Nagu kohtujuristi ettepaneku punktis 46 kinnitatakse, ei ole sellisel juhul mingisugust alust anda kohtualluvust kohtutele, kes asuvad mingis muus osalisriigis kui selles, kus pandi toime nii kahju tekitanud tegu kui ka saabus selle teo tagajärg, ehk teisisõnu, kus esinesid vastutust põhjustavad asjaolud. Kirjeldatud kohtualluvuse andmiseks ei ole tõendite esitamise või menetluse korraldamise seisukohast mingisugust objektiivset vajadust.

19 Nagu Euroopa Kohus on leidnud, ei saa mõistet „koht, kus kahjustav sündmus on toimunud" tõlgendada nii laiendavalt, et see hõlmaks kõiki kohti, kus võib täheldada kahjulike tagajärgede tekkimist teo tagajärjel, mis on juba põhjustanud tegelikku kahju teises kohas (vt Euroopa Kohtu 19. septembri 1995. aasta otsus kohtuasjas C-364/93: Marinari, EKL 1995, lk I-2719, punkt 14).

20 Põhikohtuasjaga sarnases olukorras sõltuks sellise tõlgenduse kohaselt kohtualluvuse määramine teadmata asjaoludest, nagu näiteks kahju kannatanu „vara peamisest asukohast", ja see ei võimaldaks tugevdada ühenduses elavate isikute õiguslikku kaitset, mis on üks selle konventsiooni eesmärke ja mis võimaldaks hagejal kergelt kindlaks teha kohtu, kuhu ta võib pöörduda, ja kostjal mõistlikult ette näha, millises kohtus võidakse tema vastu hagi esitada (vt Euroopa Kohtu 19. veebruari 2002. aasta otsus kohtuasjas C-256/00: Besix, EKL 2002, lk I-1699, punktid 25 ja 26, ja ülalviidatud kohtuasi DFDS Torline, punkt 36). Lisaks tunnustaks kõnesolev tõlgendus kõige sagedamini hageja elukoha järgse kohtu pädevust, mida konventsioon, nagu Euroopa Kohus käesoleva kohtuotsuse punktis 14 ütleb, väljaspool otseselt ettenähtud juhtumeid ei soosi.

21 Ülaltoodud kaalutlustest lähtuvalt tuleb eelotsuse küsimusele vastata, et konventsiooni artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada selliselt, et väljend „koht, kus kahjustav sündmus on toimunud" ei tähenda hageja elukohta, kus on tema „vara peamine asukoht", ainuüksi asjaolu tõttu, et ta on seal kandnud varalist kahju vara osalise kaotamise tagajärjel teises konventsiooni osalisriigis.

Kohtukulud

22 Euroopa Kohtule märkusi esitanud Austria, Saksamaa ja Ühendkuningriigi valitsuste ning komisjoni kohtukulusid ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kulude jaotuse siseriiklik kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS (teine koda)

vastuseks Oberster Gerichtshof'i 9. aprilli 2002. aasta määrusega esitatud küsimusele otsustab:

27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades, mida on muudetud 9. oktoobri 1978. aasta konventsiooniga Taani Kuningriigi, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi ühinemise kohta, 25. oktoobri 1982. aasta konventsiooniga Kreeka Vabariigi ühinemise kohta, 26. mai 1989. aasta konventsiooniga Hispaania Kuningriigi ja Portugali Vabariigi ühinemise kohta ning 29. novembri 1996. aasta konventsiooniga Austria Vabariigi, Soome Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi ühinemise kohta, artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada selliselt, et väljend „koht, kus kahjustav sündmus on toimunud" ei tähenda hageja elukohta, kus on tema „vara peamine asukoht", ainuüksi asjaolu tõttu, et ta on seal kandnud varalist kahju vara osalise kaotamise tagajärjel teises konventsiooni osalisriigis.

Timmermans Cunha Rodrigues Puissochet

Schintgen Colneric

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 10. juunil 2004 Luxembourgis.

Kohtusekretär

R. Grass

Teise koja esimees

C. W. A. Timmermans